

منظور از طب کار چیست؟

یک واژه کلی به نام سلامت شغلی «occupational health» داریم. سلامت شغلی خود زیرمجموعه های مختلفی دارد. دو شاخه طب کار و بهداشت حرفه‌ای از جمله شعب سلامت شغلی هستند. متخصصان طب کار افرادی هستند که سال‌ها پیرامون کار و بیماری‌های منتج از آن تحصیل کرده‌اند و معضلات شغلی را می‌شناسند. از لحاظ علمی، طب کار به بررسی مشکلات طبی ناشی از شغل و کار کارگران می‌پردازد.

طب کار چه ارتباطی با بهداشت کار دارد؟

همانطور که گفته شد، طب کار و بهداشت حرفه‌ای درمجموع باعث سلامت شغلی افراد جامعه می‌شوند.

طب کار به بررسی چه محدوده‌ای از فعالیت‌های اجتماعی می‌پردازد؟

هر شخصی از افراد جامعه‌به هر نوع کاری مشغول باشد و هر فعالیتی که انجام دهد، مشکلات و بیماری‌های ناشی از شغل گریبانگیرش خواهد شد. این گرفتاری‌ها ممکن است جسمانی یا روانی باشند. طب کار به بررسی مشکلات ایجاد شده می‌پردازد. کار درجامعه طیف گسترده‌ای دارد. کارگران در طیف وسیعی

و راه مبارزه و پیشگیری از هر کدام را پیشنهاد می‌دهد.

چرا مطالعه بیماری‌های شغلی توسط سایر پزشکان متخصص کافی نبوده و جامعه نیاز به پزشک متخصص طب کار دارد؟

برای روشن شدن پاسخ شما به ذکر مثالی اکتفا می‌کنم. کارگری در یک کارخانه رنگ‌سازی به مدت پانزده سال در تماس با ماده شیمیایی بنزن بوده است. این ماده بیماری‌های مختلفی از جمله کم خونی شدید و سرطان خون ایجاد می‌کند. کارگر مبتلا به سرطان خون به پزشک متخصص سرطان شناس مراجعه نموده و تا حد ممکن درمان می‌پذیرد. وظیفه این متخصص، یافتن علت ابتلای کارگر به سرطان خون نیست. او تنها معلول را درمان می‌کند. در نتیجه، در نقطه دیگری از شهر کارگری با سرطان خون از همان کارگاه، به پزشک داخلی دیگری مراجعه خواهد کرد. متخصص طب کار، علت بیماری را برطرف می‌کند تا از تحمیل هزینه‌های درمانی سرسام‌آور به کارگران زحمت کش جلوگیری کند.

بنا به گفته شما، این پزشک متخصص طب کار است که برای شناسایی عامل بیماری‌زا به کارگاه‌ها مراجعه می‌کند.

مبتلا به سرطان ریه یا خون را نمی‌توان برای همیشه درمان نمود. نقش اصلی این رشته هم درمان نیست. اصل اولیه در طب کار، جلوگیری از ایجاد بیماری و نه درمان آن است.

رشته طب کار از چه سالی در ایران بنا نهاده شد؟

رشته طب کار در کشور ما بسیار نوپا است. دانشکده پزشکی دانشگاه تهران از سال ۱۳۷۴ شروع به آموزش دستیاران این رشته نمود. در کشورهای مختلف دنیا از جمله آمریکا و فرانسه، نزدیک به شصت سال است که متخصصان طب کار مشغول به فعالیت هستند. از زمان شروع به کار این رشته در کشور ما، مشکلاتی در سرراه متخصصان قرار داشت. بسیاری از کارگران و کارفرمایان با رشته طب کار آشنایی نداشتند و نتیجه توجه به آن را بالا رفتن هزینه‌ها می‌دانند. در صورتی که با تأمین سلامتی کارگر، بهره‌وری و تولیدافزایش یافته و به سود هر دو گروه خواهد بود. **چه تعداد متخصص طب کار در کشور ما مشغول به کار هستند؟**

همانطور که اشاره شد؛ به علت عدم آگاهی کارفرماها و مشکلات اقتصادی کارگاه‌ها و کارخانجات، تعداد متخصصان طب کار درایران بسیاراندک است. شاید این رقم به سی نفر هم

سلامت شغلی

حق مسلم کارگران است

گفت‌وگو با دکتر حمیدرضا صابری، متخصص طب کار و بیماری‌های شغلی

نرسد. متخصصان طب کار نیز اغلب از اعضای هیأت علمی دانشگاه محسوب می‌شوند و مشغول به تدریس هستند. تعداد بسیار محدودی از این متخصصان در صنایع مختلف فعالیت دارند. این رقم اندک را اگر با جمعیت بالای قشر کارگر قیاس کنیم، نتیجه تأسف باری به دست می‌آید.

چند مرکز تخصصی طب کار در ایران وجود دارد؟

در کارخانجات با جمعیت کارگری بالای صد نفر، معمولاً یک مرکز طب کار یا یک واحد بهداشت کار وجود دارد. در این مرکز ممکن است یک فوق دیپلم بهداشت کار، یک فوق لیسانس بهداشت حرفه‌ای و یا یک پزشک متخصص مشغول به کار باشد.

سازمان تأمین اجتماعی نیز در حدود پنج شعبه با نام کلینیک های طب کار در بیمارستان های سازمان فعال کرده است.

شايع ترين شکايات شغلی که باعث می شود کارگران به مراکز طب کار داخلی مراجعه کنند، چیست؟

در میان قشر کارگری که بیشترین تعداد مراجعان را شامل می‌شوند، در درجه اول بیماری‌های تنفسی قرار دارند. کارگران با آلاینده‌ها و مواد شیمیایی متعددی در تماس هستند. کارمندان در معرض خطر کمتری قرار دارند. بنابراین شايع ترين شکايت کارگری ابتدا بیماری‌های تنفسی بوده و در درجه دوم بیماری‌های استخوانی، غضروفی یا ماهیچه‌ای ناشی از فعالیت فیزیکی بیش از حد گریبانگیر این قشر می‌شود.

در کشور ما چه معیارهایی برای ارزیابی سلامت شغلی کارگران تعیین شده است؟

کلیه کارفرمایان مکلف هستند پیش از استخدام کارگر، معاینات لازم را در مورد وی پیگیری نمایند. باید مشخص شود که کارگر در زمان ورود به کارگاه از لحاظ جسمانی، روحی یا روانی در چه وضعیتی قرار داشته است. تمام موارد باید در پرونده پزشکی قید شود. دست کم سالی یک بار هر کارگری بنا بر

حرفه‌اش باید معاینات را مجدداً پیگیری کند. پزشک معاینات جدید را با معاینات قدیمی مقایسه می‌کند تا بداند آیا مشکلی در اثر شغل عارض آن کارگر شده است یا نه. لزوم انجام معاینات سالیانه دلایل متعددی دارد. باید سیر سلامت کارگر بررسی شود. به عنوان مثال، کارگری دچار کاهش شنوایی شده است. آیا سرو صدای محیط کار از میزان استاندارد بیشتر است؟ این تنها یک بخش قضیه محسوب می‌شود. در مقایسه با سایر اقشار جامعه، کارگر بامواد و آلاینده‌های متفاوت و خطرناک‌تری درتماس است. در نتیجه، بررسی منظم سلامت کارگر باید برنامه‌ریزی شود. **این قبیل بررسی‌های پزشکی چه منفای را برای کارگران**

و نیز کارفرمایان به دنبال دارد؟

در کشورهای مختلف سیستم‌های پرداخت غرامت وجود دارند. اگر کارگر بتواند ثابت کند که بیماری ایجاد شده در محیط کار ناشی از بی‌توجهی کارفرما بوده است، غرامت به وی تعلق خواهد گرفت. البته هنوز چنین امری در کشور ما قابل اجرا نیست. از طرفی دیگر، سلامت کارگران بهره‌وری و تولید بیشتر کارخانه را به دنبال دارد. بانجام معاینات پزشکی خرابی دستگاه‌ها و مشکلات محیط تولید هر چه زودتر شناسایی و رفع می‌شوند. در کل این معاینات به سود هر دو گروه کارگران و کارفرمایان است.

آیا قوانین خاصی برای حمایت از سلامتی کارگران در محیط کار وجود دارد؟

قوانین در تمام کشورها وجود دارند و اعمال می‌شوند. پیش از احداث یک کارخانه، باید توسط کارشناسان مربوطه از لحاظ استانداردهای ایمنی و بهداشت حرفه‌ای محیط کارگاه‌سنجیده شود. در کشور ما نیز قوانین وجود دارند، ولی در بخش اجرا با مشکلات عمده‌ای روبه‌رو هستیم. در بسیاری از کارگاه‌ها، سال‌ها کارگران بدون انجام معاینات سالیانه مشغول به کارند. کواتهی در اجرای قوانین، پزشکان طب کار و کارشناسان بهداشت حرفه‌ای را دچار مشکل می‌کند.

اشاره:

بیماری‌های شغلی از جمله امراضی هستند که در درازمدت به ناتوانی و یا مرگ شخصی می‌انجامند. در این راستا، متخصصان طب کار به بررسی مشکلات طبی ناشی از کار می‌پردازند، هر چند نظر پزشک درباره سلامت کار یا فرد، ممکن است از طرف کارگر یا کارفرما خوشایند نباشد. سلامت کارگران و محیط کار علاوه بر افزایش طول عمر، تولید و بهره‌وری بیشتری را به دنبال خواهد داشت.

دکتر حمیدرضا صابری، متخصص طب کار و بیماری‌های شغلی با بورد تخصصی طب کار از دانشگاه تهران فارغ‌التحصیل شده است. وی از جمله نخستین پزشکان این رشته نوپای تخصصی در داخل کشور محسوب می‌شود. دکتر صابری هم اکنون در مرکز بهداشت و طب کار سازمان تأمین اجتماعی مشغول به کار است. به بهانه یازدهم اردیبهشت، روز جهانی کارگر، گفت‌وگویی با این متخصص پیرامون وضعیت طب کار در ایران انجام شده است.

دکتر حمیدرضا صابری، متخصص طب کار و بیماری‌های شغلی

چه نکاتی را برای حفظ سلامت کارگران در محیط کار توصیه می‌کنید؟

کارگران باید بدانند که در محیط کار آنها آلاینده‌ها و مواد خطرناک زیادی وجود دارد. این مواد اثرات زیان‌بار خود را به سرعت نشان نمی‌دهند. مشکلات ناشی از شغل به طور مزمن و در درازمدت اثر گذاشته و باعث ناتوانی و حتی مرگ کارگران زحمتکش می‌شوند. کارگران باید حقوق خود را بدانند و برای رسیدن به آنها، از جمله حق سلامت جسمانی و روانی، بکوشند.

شیرین میرزازاده–سید بردیا حسینی